

Handläggare
Susanne Rydberg Lif
Telefon: 08-50805097**Till**
Hässelby-Vällingby
stadsdelsnämnd
2025-10-23

Handlingsplan för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter 2030

Remiss från kommunstyrelsen Dnr KS 2025/870

Förvaltningens förslag till beslut

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens yttrande över remissen och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Sammanfattning

Handlingsplan för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter 2030 ersätter Stockholms stads riktlinjer för arbetet med nationella minoriteters rättigheter och är kopplad till Stockholm stads program för de mänskliga rättigheterna. Handlingsplanens övergripande mål är att säkerställa att nationella minoriteter och urfolket samerna har full tillgång till sina rättigheter. Förvaltningen anser att handlingsplanen på ett tydligt sätt beskriver resultatmål inom de olika fokusområdena och ger exempel på insatser och aktiviteter för förflyttningar i riktning mot stadens övergripande effektmål.

Bakgrund

De nationella minoriteternas rättigheter följer av Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk som ger det offentliga ett särskilt ansvar att skydda de nationella minoriteternas språk och kultur samt möjliggöra delaktighet och inflytande i frågor som berör dem. Handlingsplan för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter 2030 ersätter Stockholms stads riktlinjer för arbetet med nationella minoriteters rättigheter och är kopplad till Stockholm stads program för de mänskliga rättigheterna, MR-programmet.

Ärendet

De mänskliga rättigheterna omfattar alla, alltid och överallt. Alla nämnder och bolagsstyrelser har ansvar för att säkerställa de mänskliga rättigheterna i sina verksamheter och arbetet ska vara systematiskt och sammanhållet. Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna ger vägledning i arbetet.

I Sverige finns fem erkända nationella minoriteter: judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Samerna är också ett urfolk. De nationella minoriteterna och det samiska folket har särskilda rättigheter kopplat till bland annat språk och kultur samt delaktighet och inflytande i frågor som berör dem. Dessa rättigheter är fastställda både i svensk lag och i olika internationella överenskommelser. Den svenska minoritetspolitiken bygger på självidentifikation. Det innebär att varje person har rätt att välja om den identifierar sig som tillhörande en nationell minoritetsgrupp.

Handlingsplanens övergripande mål är:

- Staden säkerställer att nationella minoriteter och urfolket samerna har full tillgång till sina rättigheter.

Handlingsplanen utgår från MR-programmets tre fokusområden. Dessa utgör tillsammans grundläggande förutsättningar för att staden ska kunna bidra till jämlika levnadsvillkor för alla stockholmare och säkerställa att de mänskliga rättigheterna efterlevs i stadens verksamheter. De tre fokusområdena är:

- Kunskap och information.
- Velfärd och service.
- Delaktighet och inflytande.

Till varje fokusområde hör ett antal mål uppdelade i effektmål och resultatmål. Effektmålen beskriver den övergripande och långsiktiga förändring som eftersträvas. Resultatmålen är den direkta förändring som ska genomföras i stadens verksamheter. Målen avser att skapa en tydlig styrning och samtidigt en flexibilitet för nämnder och bolagsstyrelser att utifrån sina verksamhetsområden själva ta fram aktiviteter för att uppnå målen. Förskolenämnden, socialnämnden och äldre- och barnnämnden har ett särskilt ansvar att stödja och samordna stadsdelsnämndernas arbete med målen inom sina respektive verksamhetsområden.

En central metod för genomförandet är att utveckla ett rättighetsbaserat arbetssätt som hjälper verksamheten att fokusera på individer och grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda och som riskerar att lämnas utanför enligt principen i Agenda 2030. Kommunstyrelsen ansvarar för övergripande samordning, stöd och uppföljning i implementeringen av handlingsplanen.

Samtliga stadsdelsnämnder ska ha en kontaktperson gentemot kommunstyrelsen för arbetet med nationella minoriteters rättigheter. I kontaktpersonens uppdrag ingår att ansvara för den lokala

samordningen av statsbidraget för kommuner i förvaltningsområde för finska, meänkieli och samiska samt att vid behov bistå kommunstyrelsen med information om nämndens minoritetspolitiska arbete.

Kunskap och information

Stadens alla verksamheter behöver ha grundläggande kunskap om nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter. Vissa verksamheter kan även behöva ha olika former av fördjupad kunskap beroende på verksamhetens uppdrag och målgrupp. Staden ska också enligt programmet informera om de rättigheter som stockholmarna har samt hur staden arbetar för att säkerställa dessa.

Stadens effektmål gällande kunskap och information är:

- Stadens medarbetare bemöter nationella minoriteter respektfullt och anpassat efter individens behov samt känner till det offentligas särskilda skyldigheter gentemot de nationella minoriteterna och urfolket samerna.
- Staden når personer som tillhör en nationell minoritet och urfolket samerna med information om deras rättigheter.

Resultatmålen för stadsdelsnämnderna är:

- Stadens medarbetare har god kunskap om nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter och vad det innebär för verksamheternas skyldigheter.
- Stadens medarbetare har god kunskap om historiska skeenden som påverkat de nationella minoriteterna och om minoriteternas samtida utsatthet för rasism och diskriminering.
- Stadens verksamheter prövar och använder olika metoder för att sprida information om de nationella minoriteterna och urfolket samernas rättigheter.

Vid utformning av informationsinsatserinsatser bör verksamheter prioritera målgrupper som kan vara särskilt svåra att nå.

Kommunstyrelsen, förskolenämnden, kulturnämnden, utbildningsnämnden och äldreomsorgsnämnden har ett särskilt ansvar att bevaka och informera om utbudet av utbildningar och stödmaterial inom området samt att vid behov utveckla nya kunskapshöjande insatser.

Välfärd och service

Genom att anpassa verksamheterna efter målgruppens behov kan arbetet för de nationella minoriteternas rättigheter stärkas och staden säkerställa ett likvärdigt och respektfullt bemötande av alla stockholmare. De nationella minoriteterna har vissa särskilda rättigheter kopplat till språk och kultur som stadens verksamheter är

skyldiga att tillgodose. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt. Att främja de nationella minoriteternas språk och kultur kräver både insatser som riktas direkt till minoriteterna, men även synliggörande insatser som riktas till allmänheten. Detta för att motverka fördomar och osynliggörande som annars kan hindra de nationella minoriteterna från att uttrycka och utveckla sin språkliga och kulturella identitet. Att främja de nationella minoriteternas språk och kultur kräver både insatser som riktas direkt till minoriteterna och synliggörande insatser som riktas till allmänheten. Detta för att motverka fördomar och osynliggörande som annars kan hindra de nationella minoriteterna från att uttrycka och utveckla sin språkliga och kulturella identitet.

Stockholms stad ingår i förvaltningsområde för finska, meänkieli och samiska. Det innebär att enskilda enligt minoritetslagen har rätt att få viss service på finska, meänkieli och samiska och att enskilda på begäran ska erbjudas äldreomsorg och förskola på dessa språk. Med service avses här kontakt mellan staden och enskilda i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdande för part.

Stadens effektmål gällande välfärd och service är:

- Stadens verksamheter synliggör och främjar de nationella minoriteternas språk och kultur.
- Service, förskola och äldreomsorg erbjuds på nationella minoritetsspråk och ger de nationella minoriteterna möjlighet att upprätthålla och utveckla sin kulturella identitet.

Resultatmålen för stadsdelsnämnderna är:

- Stadens verksamheter synliggör och främjar regelbundet de nationella minoriteternas språk och kultur inom den ordinarie verksamheten.
- Staden utvecklar mötesplatser utifrån minoriteternas behov.
- Stadens verksamheter har långsiktiga samarbeten med civilsamhället kring åtgärder som synliggör och främjar de nationella minoriteternas språk och kultur.
- Förskolor arbetar med modersmålsstöd för nationella minoriteter utifrån behov.
- Staden har en aktuell bild av utbud och efterfrågan av verksamheter inom äldreomsorg och förskola på nationella minoritetsspråk eller med en kulturell inriktning med koppling till de nationella minoriteterna.
- Stadens verksamheter har kännedom om befintlig personal med språk och/eller kulturkompetens samt verkar för att stadens behov av språkkompetens tillgodoses.

- Staden utvecklar behovsanpassade lösningar inom förskola och äldreomsorg för att ge de nationella minoriteterna möjlighet att utveckla och upprätthålla sin kulturella identitet.

Delaktighet och inflytande

Stadens verksamheter ska erbjuda stockholmare möjlighet till delaktighet och inflytande, särskilt grupper och personer som riskerar att lämnas utanför. Dels för att skapa tillit och förtroende för det demokratiska systemet och stadens verksamheter och dels för att inkludera invånares kunskap och erfarenheter i stadens utvecklingsarbete. De nationella minoriteterna och urfolket samernas rätt till delaktighet och inflytande är även fastställd i flera lagar och förordningar. Enligt lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket, är staden skyldig att konsultera samiska företrädare innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna.

Stadens effektmål gällande delaktighet och inflytande är:

- Nationella minoriteter och urfolket samerna har delaktighet och inflytande i frågor som berör dem.
- Verksamheter som möter medborgare har god kunskap om nationella minoriteters upplevelser av stadens välfärd och service.

Resultatmålen för stadsdelsnämnderna är:

- Staden genomför samråd med de nationella minoriteterna och konsultationer med urfolket samerna utifrån stadens struktur för delaktighet och inflytande och minoriteternas behov och önskemål.
- Staden inhämtar systematiskt erfarenheter från individer som nyttjar verksamheter som berör nationella minoriteter och vidtar åtgärder utifrån det.

Samtliga nämnder ansvarar för att identifiera och möta behov av samråd i frågor som särskilt berör de nationella minoriteterna. Samråd kan till exempel vara aktuella i samband med projekt eller utredningar som syftar till att främja minoriteternas tillgång till sina rättigheter, språk eller kultur, eller inför inrättande eller avvecklande av verksamheter med minoritetsinriktning. Inhämtning av erfarenheter från individer som nyttjar verksamheter som berör nationella minoriteter ska ses som ett möjligt komplement till strukturerade samråd.

Uppföljning

Stockholms stads arbete med handlingsplanen ska utgå från ordinarie processer samt från kunskap om stockholmarnas

levnadsvillkor och tillgång till de mänskliga rättigheterna. Arbetet är tvärsektoriellt och har betydelse för samtliga verksamhetsområdesmål i stadens budget. Nämnder ska i samband med ordinarie uppföljningsprocesser synliggöra resultat och utmaningar i arbetet med nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom stadsdelsdirektörens stab.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen anser att handlingsplanen på ett tydligt sätt beskriver resultatmål inom de olika fokusområdena och ger exempel på insatser och aktiviteter för förflyttningar i riktning mot stadens övergripande effektmål. Det är även positivt att insatser och aktiviteter kan kopplas till flera verksamhetsområdesmål i stadens budget.

I handlingsplanen beskrivs att en central metod för att genomföra arbetet med att säkerställa att de nationella minoriteternas och samernas rättigheter tillgodoses är att utveckla ett rättighetsbaserat arbetssätt. På stadens intranät finns länsstyrelsernas metodstöd för ett rättighetsbaserat arbetssätt. Metodstödet är väl genomarbetat och beskriver bland annat de tre grundprinciperna och tillämpningen av arbetssätt men utgår till stora delar från länsstyrelsernas organisation och uppdrag. Förvaltningen anser att det vore bra med ett för staden gemensamt metodstöd för det rättighetsbaserade arbetssättet. Det skulle även underlätta implementeringen av handlingsplanerna som hör till stadens MR program.

Gunilla Ekstrand
Stadsdelsdirektör

Bilagor

1. Handlingsplan för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter 2030, kommunstyrelsen.
2. Remissbrev, kommunstyrelsen, 2025-08-29.
3. Tjänsteutlåtande, kommunstyrelsen, 2025-06-13.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Gunilla Ekstrand, Stadsdelsdirektör	2025-09-29